

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

DIVERCITY
Բազմազանություն

“DiverCity” Social-Cultural, Humanitarian NGO

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՋԱԲՋԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

«Բազմազանություն» Սոցիալ-Մշակութային,
Մարդասիրական Հասարակական
Կազմակերպություն

Հեղինակներ՝ Լիլիթ Առաքելյան
Արտակ Ադամ Առաքելյան

Երևան | 2019

Հասարակության Բազմազանությունը

«Բազմազանություն» Սոցիալ-Մշակութային, Մարդասիրական Հասարակական
Կազմակերպություն

Սույն ձեռնարկը պատրաստվել է «Բազմազան Հասարակություն» ծրագրի շրջանակներում, որն իրականացվել է «Բազմազանություն» Սոցիալ-Մշակութային, Մարդասիրական Հասարակական Կազմակերպության կողմից՝ «ՓԻՆԶ» Արմենիա Հասարակական Կազմակերպության և ILGA Europe-ի ֆինանսական աջակցությամբ:

Ձեռնարկում շոշոփվում է բազմազանության, դրա բաղադրիչ տարրերի և բազմազան հասարակությունում մարդկանց փոխհարաբերությունների, ֆոբիաների հետ առնչվող տեղեկատվությունը, որոնց առանցքում ընկած է մարդու ինքնությունը: Ձեռնարկի նպատակն է նպաստել բազմակարծության ու բազմազանության գաղափարախոսության տարածմանը, պատրաստել համայնքներին առավել գիտելիքահենք մոտեցման՝ այլ համայնքների, համախոհների, միջհամայնքային տարբեր խմբերի, կրոնական, մշակութային փոքր ու մեծ հանրությունների, ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ, ձևավորել հնարամիտ մոտեցում և խելամիտ գործողությունների հիմք այլոց նկատմամբ վերաբերմունքի և այլոց հետ համագործակցության եզրեր գտնելու, ինչպես նաև համագործակցության համար, որն էապես ազդում է հանրային գիտակցության և ընկալումների փոփոխության վրա:

Ձեռնարկը նախատեսված է LQFSD+ անձանց, կրոնական, ազգային և մշակութային փոքրամասնության խմբերի, ինչպես նաև այս և այլ հարեցրով զբաղվող և հետաքրքրված կազմակերպությունների, անհատների համար:

«Բազմազանություն» ՀԿ

+37455793507

info@divercity.am www.DiverCity.am

Ձեռնարկում տեղ գտած տեսակետները և կարծիքները կարող են չհամընկնել ֆինանսական աջակցություն տրամադրած կազմակերպությունների տեսակետների ու կարծիքների հետ:

Բովանդակություն

Բացատրական բառարան	5
Ներածություն	9
Բազմազանություն	11
Մշակութային բազմազանություն	11
Նյութական արժեքներ	11
Հոգևոր արժեքներ	11
Ենթամշակույթ կամ ենթամշակութայնություն	13
Հակամշակույթի հասկացությունը	15
Տարբերվող ազգային ինքնություն ունեցող անձիք	16
Ինչու է մշակութային բազմազանությունը լավ երևույթ	18
Արժեքներ, որոնք անփոփոխ են	19
Հոմոֆոբիան և մշակույթի գործոնը	20
Փոխգեղեր անձիք, տրանսգեղերություն	20
Ինչ է հանդուրժողականությունը	22
Ինչպես կարող է աջակցել մշակութային բազմազանությունը	25
Գրականության ցանկ	26

ԲԱԾԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՊԱՐԱՆ

Գենդեր - գենդերը անձանց առնականության ու կանացիության ներքին ընկալումն է և փորձը, նաև հասարակական կառուցվածքը, որտեղ սահմանվում են որոշակի վարքագծեր տղամարդկանց և կանանց դերերի համար կախված ատոմությունից, հասարակություններից, մշակույթներից, դասակարգերից: Գենդերը կապված է հասարակության ակնկալիքների հետ և լոկ կենսաբանական հարց չէ:

Գենդերային ինքնություն - անձի կողմից իր իսկ գենդերի ընկալումն է և անհատական փորձը, որը կարող է համապատասխանել կամ չհամապատասխանել ծննդյան ժամանակ տրված սեռին: Այն հասարակական ինքնության կատեգորիա է, և վերաբերում է անձի նույնականացմանը որպես տղամարդ, կին կամ այլ գենդեր:

Դիալեկտիկա - փիլիսոփայական ուսմունք բնության, հասարակության և իմացության զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունների մասին: Ուսմունքը բնավեճն օգտագործում է որպես գործիք, և ճշմարտությունը ներկայացնում է ոչ վերջնական, այլ՝ հարաբերական:

Երկսեռական - (բիսեքսուալ) սեռական ուղղվածություն, որը վերաբերում է մեկից ավելի սեռերի նկատմամբ զգացմունքային և/կամ սեռական գրավչություն ունեցող անձանց:

Էքստերնալ - (լատ. externus-օտար) ձեռնարկում օգտագործվում է, որպես հիմնամշակույթից դուրս մնացած մշակույթների, հատկապես հակամշակույթի բնութագրիչ:

ԼԳԲՏԶ+ անձիք - լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանս, քվիր և այլ ՍՈԼԳԻ ունեցող անձիք:

ԼԳԵՓԶ+ անձիք - լեսբի, գեյ, երկսեռական, փոխսեռական և փոխգենդեր, քվիր և այլ ՍՈԼԳԻ ունեցող անձիք (նույնն է ինչ ԼԳԲՏԶ+):

Հակասեմիտիզմ - (հակասեմականություն) ազգային և կրոնական անհանդուրժողականություն սեմական ազգերի, հատկապես հրեաների նկատմամբ:

Հետերոսեռական - (տարասեռական, հետերոսեքսուալ) սեռական ուղղվածություն, որը վերաբերում է այլ սեռի կամ գենդերի նկատմամբ խորը զգացմունքային, հուզական և սեռական գրավչություններ, ինտիմ և սեռական հարաբերություններ ունեցող անձանց:

Հոմոֆոբիա - (նույնավախություն) երկյուղ, վախ, ատելություն ու զգվանք նույնա-

-սեռական կամ որպես նույնասեռական ընկալվող մարդկանց և նույնասեռականության նկատմամբ: Անձիք հոմոֆոբ կարող են լինել նաև իրենց սեփական ինքնությունների նկատմամբ:

Մարմնի լեզու - (body language) ոչ վերբալ հաղորդակցության տեսակ, որը ներառում է դիմախաղը, ժեստերը, աչքերի շարժումը, դիպչումը և տարածության օգտագործումը՝ բառերի փոխարեն:

Նույնասեռական - (լեսբի, գեյ) սեռական ուղղվածություն, որը վերաբերում է նույն սեռի նկատմամբ խորը զգացմունքային, հուզական, սեռական գրավչություններ, ինտիմ և սեռական հարաբերություններ ունեցող անձանց:

Ռասիզմ - (ցեղապաշտություն) մի ցեղի նկատմամբ մյուսի գերակայության հավատ, որն արտահայտվում է մարդկանց հանդեպ խտրականությամբ՝ պայմանավորված ցեղային և ազգային պատկանելիությամբ:

Սեռական ուղղվածություն - սեռականության բաղադրիչներից մեկը, որը բնորոշ է յուրաքանչյուրին: Անձի խորը զգացմունքային, հուզական և սեռական գրավչությունների ամբողջությունը, ինտիմ և սեռական հարաբերություններն են՝ այլ անհատի նկատմամբ:

Սեքսիզմ - (սեռապաշտություն) նախապաշարմունք կամ խտրականություն, որը հիմնված է մարդու սեռի կամ գենդերի վրա: Սեռապաշտությունը կարող է ազդել ցանկացածի վրա, սակայն, հիմնական թիրախ են հանդիսանում կանայք և աղջիկները:

ՍՈՒԳԻ - սեռական ուղղվածություն և գենդերային ինքնություն:

Սոլիդարություն - նաև համերաշխություն խմբերի և դասակարգերի հոգեբանական միասնություն՝ միևնույն հետաքրքրությունների, նպատակների, ստանդարտների և համակրանքների գիտակցություն առաջացնող զգացում:

Տրանսգենդերություն - գենդերային ինքնություն, որի դեպքում անձը փոփոխում է իր գենդերը՝ հանդես գալով հակառակ սեռին պատկանող գենդերային ինքնությամբ:

Ցիսգենդերություն - գենդերային արտահայտման ձև, երբ անձի կենսաբանական սեռը և հասարակության կողմից տվյալ սեռին վերագրված գենդերային դերը համապատասխանում են:

Փոխգենդերություն - տրանսգենդերություն

Փոխսեռական -(տրանսսեքսուալ) անձ, որը փոխում է իր կենսաբանական սեռը և հանդես է գալիս հակառակ կենսաբանական սեռով:

Քսենոֆոնիա - (այլատյացություն) վախ կամ ատելություն, որը դրսևորվում է օտար, անձանոթ, արտասովոր երևույթների նկատմամբ:

Michael Jackson

November 21 at 9:05 PM · 🌐

...

"We are Germans, we are Armenians, French, Italians, Russians, Americans, Asians, Africans and many other nationalities. We're Christians, Jewish, Muslims, Hindus. We're black, we're white. We are a community of so many differences. So complex, and yet so simple. We do not need to have war." – Michael Jackson, upon accepting the Bambi Artist of the Millennium award

👍❤️🙄 You and 23K others

1K Comments 1.5K Shares

Love

Comment

Share

Ներածություն

Դայվերսիթի, կամ բազմազանություն, փորձենք տալ այս բառի սահմանումը:

Բազմազանության գաղափարը իր մեջ ներառում է ընդունում և հարգանք: Դա նշանակում է հասկանալ, որ յուրաքանչյուրը յուրահատուկ է, նշանակում է ճանաչել մեր իսկ անհատական տարբերությունները, ընկալել մարդկանց ինքնությունները: Բազմազանության բաղադրիչ մասերը կապված են մեր ռասայի, էթնիկ պատկանելության, գենդերային ինքնության, սեռական կողմնորոշման, սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակի, տարիքի, ֆիզիկական հատկությունների, կրոնական համոզմունքների, քաղաքական հայացքների կամ ամուսնական կարգավիճակի կամ այլ առանձնահատկությունների հետ: Բազմազանության իրենից ենթադրում է նաև գործողություն, որն այս առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունն է ապահով, հավասար, ինչու ոչ նաև կրթական միջավայրում: Խոսքը միմյանց հասկանալու մասին է, և հասարակ հանդուրժողականությունից դեպի ընդունում (սոլիդարություն) անցնելը, ինչը հնարավորություն է տալիս յուրաքանչյուր անձի մեջ տեսնել բազմազանության հարուստ կողմերը:

Բազմազանությունն իրականություն է, որը ստեղծվել է անհատների և խմբերի կողմից՝ ելնելով ժողովրդագրական և փիլիսոփայական տարբերությունների լայն սպեկտրից: Բազմազանությունը ձևավորում է հասարակությունը, իսկ հասարակությունը ենթադրում է բազմազանություն, այսինքն յուրաքանչյուր հասարակություն բազմազան է այնքան, որքան անհատներ կան տվյալ հասարակությունում: Չափազանց կարևոր է աջակցել և պաշտպանել բազմազանությունը, գնահատել անհատներին և խմբերին՝ առանց նախապաշարմունքների, նպաստել այնպիսի միջավայրի ստեղծմանը, որին բնորոշ են արդարությունն ու փոխադարձ հարգանքը:

«Բազմազանություն» նշանակում է ավելին, քան պարզապես ճանաչել և հանդուրժել տարբերությունը: Բազմազանությունը գիտակցված փորձի շարք է, որն իր մեջ ներառում է.

- հասկանալ և գնահատել մարդկության, մշակույթների և բնական միջավայրի փոխկապվածությունը,
- ցուցաբերել փոխադարձ հարգանք այն որակների և փորձի նկատմամբ, որոնք տարբերվում են մեր սեփականից,
- հասկանալ, որ բազմազանությունը ներառում է ոչ միայն լինելու եղանակներ, այլև իմանալու ձևեր,
- հաշվի առնել, որ անհատական, մշակութային և համակարգային (ինստիտուցիոնալ) խտրականությունը ոմանց համար ստեղծում և ապահովում է արտոնություններ, մինչդեռ մյուսների համար ստեղծում է անբարենպաստ պայմաններ,
- դաշինքներ կառուցել տարբերությունների միջև, որպեսզի կարողանանք միասին աշխատել՝ խտրականության բոլոր ձևերը վերացնելու համար:

Ուստի բազմազանությունը ներառում է նաև այն գիտելիքները, թե ինչպես կարելի է առնչվել այն որակներին և պայմաններին, որոնք տարբերվում են մեր սեփականից և խմբից, որին մենք պատկանում ենք, սակայն, ներկա են այլ անհատների և խմբերի մոտ: Դրանք ներառում են, բայց չեն սահմանափակվում միայն տարիքով, էթնիկ պատկանելությամբ, սեռով, ֆիզիկական հատկություններով, ռասայով, սեռական կողմնորոշմամբ, ինչպես նաև կրոնական պատկանելությամբ, գենդերային ինքնությամբ, կրթությամբ, աշխարհագրական դիրքով, եկամուտով, ամուսնական և ծնողական կարգավիճակով, աշխատանքային փորձով և այլն: Վերջապես, մենք ընդունում ենք, որ տարբերությունների դասկարգումները միշտ չէ, որ կայուն են ու անփոփոխ, բայց և կարող են լինել անփոփոխ և կայուն:

Մենք հարգում ենք անհատի ինքնորոշման իրավունքները, և ընդունում ենք, որ ոչ մի մշակույթ վերադաս չէ մյուսից:

ԲԱԶՄԱՉԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Բազմազանությունն բառի ընկալումը միանշանակ չէ, սակայն կարևոր է, քանի որ բազմազանության գաղափարն ընկած է կյանքի բոլոր ոլորտներում, ավելին՝ մարդու իրավունքների, մրցակցության և այլ աշխարհաստեղծ գաղափարների հիմքում: Խոսելով «բազմազանություն» տերմինի մասին, չենք կարող գերծ մնալ նյութական և հոգևոր այն բաղադրիչներից, որոնք ձևավորում են բազմազանությունը: Շատ են այն տեսակետերը, որոնք սահմանում են տերմինը, հատկապես հաճախ են փորձում սահմանել բազմազանությունը որևէ ոլորտում: Օրինակ՝ մշակույթում, քաղաքականության մեջ, աշխատաշուկայում, կենցաղում, արվեստում և այլն: Ամեն մարդ ձևավորում է բազմազանություն և մարդիկ ստեղծում են իրենց հարաբերությունները հիմնվելով բազմազանության բաղադրիչ տարրերի համընդհանրության հիման վրա: Ինչ լեզվով ես դու խոսում, որն է քո կրոնը, ինչ տոներ ես նշում, որ ռասային ես դու պատկանում, որն է քո էթնիկ պատկանելությունը, որն է քո մշակույթը, սեռական ուղղվածությունը և գենդերային ինքնությունը և նման բազմաթիվ հարցերի պատասխանները կազմում են այն բաղադրամասերը, որոնք ձևավորում են մարդկանց փոխհարաբերությունները թե՛ անձնական, թե՛ խմբային մակարդակներում: Առանց բազմազանության կյանքը հնարավոր չէ, և կարևոր չէ, անհատական կամ հանրության մակարդակներում գիտակցված է բազմազանությունը, թե ոչ:

Մշակութային բազմազանություն

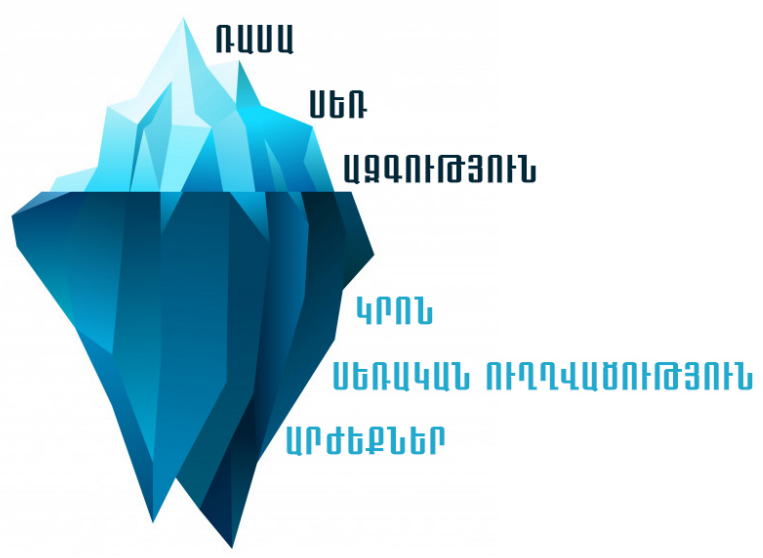
Մշակույթի սահմանումը նույնպես եզակի չէ, սակայն ընդհանուր առմամբ մշակույթը մարդկանց խմբերի զարգացման որոշակի մակարդակ է, որն իր մեջ ներառում է ընդհանրություններ, որոնցով և մարդիկ փոխկապակցված են և տվյալ մշակույթում ձևավորում են հարաբերություններ: Օրինակ՝ որոշակի հոգևոր և նյութական արժեքներ, ծեսեր և տոներ, սիմվոլներ, ազգային ինքնություն, կրոն, խոհանոց և այլն: Նմանատիպ արժեքները՝ մարդկության զարգացմանը զուգընթաց փոփոխվում են, քանի որ տաբեր մարդիկ կարող տարբեր արժեքների կրողը լինել: Այս դեպքում կարևոր է խոսել հոգևոր և նյութական այն բաղադրիչների մասին, որոնք ձևավորում են բազմազանությունը: Նյութական են, օրինակ, զարդեղենը, որը մարդիկ կրում են, սանրվածքները, հագուստները և այլն: Ինչպես նաև հարաբերությունները՝ մարդկանց և այլ օբեկտների միջև, ինչպես նաև ապացույցները, որոնք ձևավորվում են տարբեր իրավիճակներում: Այսպիսով, բազմազանության նյութական բաղադրիչներ կարելի է համարել ստեղծվող ու ձևավորվող արժեքները:

Հոգևոր կամ ոչ նյութական կարող են համարվել այն արժեքները, գաղափարներն ու սովորույթները, որոնք չեն ձևավորվել անհատի կամ խմբի կողմից: Օրինակ՝ ազգությունը, սեռականությունը, լեզուն և այլն: Որոշ առումներով հոգևոր են համարվում նաև այբուբենը, տվյալ երկրում մարդու իրավունքների իրավիճակը, կենսաբանական սեռը, պարերը, համոզմունքները կամ հավատքը, այս ամենի հետ մեկտեղ նաև՝ կարծրատիպերը:

Այսպիսով, մեր մշակույթն այն է, ինչը ձևավորում է մեզ, ձևավորում է մեր վարքն ու ինքնությունը: Մշակույթը մեր ապրելակերպն է, որը վերաբերում է ընդհանուր

լեզվին, համոզմունքներին, արժեքներին, նորմերին, վարքագծին, հոգևոր և նյութական արժեքներին, որոնք փոխանցվում կամ չեն փոխանցվում սերնդից սերունդ: Մշակույթի դրսևորումները կարող են լինել անհատական և խմբային մակարդակներով: Իսկ խմբայինի դեպքում՝ մեծ կամ փոքր խմբերում:

ԻՆՉ ՄԵՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ՏԵՍՆԵԼ ՊԱՐԱՎՊԵՍ ԱՅՍԲԵՐԳԻ ԾԱՅՐՆ Է

Սոցիոլոգ Քալեբ Ռոսսդոն, որը բազմազանության և բազմամշակութայնության հարցերով մասնագիտացած հետազոտող է, նկարագրել է յոթ կարևոր գործողություն, որոնք ներառված են բազմամշակութայնության սահմանման մեջ.

- մշակույթների հարուստ բազմազանության ճանաչում,
- հարգանք տարբերությունների հանդեպ,
- մշակութային տարբեր դրսևորումների և ներդրումների հիմնավորության ընկալում և ընդունում,
- գնահատել այն, ինչն առաջարկում են այլ մշակույթները,
- խրախուսել բազմազան խմբերի ներդրումը,
- հնարավորություն տալով մարդկանց ամրապնդել իրենց և ուրիշներին՝ հասնելու առավելագույն ներուժի՝ իրենց իսկ հակումների նկատմամբ քննադատական վերաբերմունք ունենալով և ՍՈԼԳԻ-ն, մարդու մարմինը,
- տոնելով, ոչ թե պարզապես հանդուրժելով տարբերությունները՝ բազմազանության միջոցով միասնականության հասնելու համար:

Մշակույթը նաև գործիք է, որի միջոցով կարող են արտահայտվել մեր վախերը, հույսերն ու ձգտումները, մեր հումորը, անհանգստությունները, հավատքն ու հավատարմությունը, աշխարհայացքը և այլն:

Ենթամշակույթ կամ ենթամշակութայնություն (Էքստերնալ մշակույթ)

Ենթամշակույթը կամ ենթամշակութայնությունը տարբերությունն է՝ մեկ ավելի փոքր տարածում ու առավել ընդգծված յուրահատկություններ ունեցող մշակույթի և մյուս գերիշխող, հիմնական կամ դոմինանտ մշակույթի միջև: Ենթամշակույթի կրողները Եականորեն տարբերվում են դոմինանտ մշակույթից իրենց վարքագծով, գեղերային ինքությամբ ու այլ հատկանիշներով, բայց հնարավոր է ոչ ազգությամբ, լեզվով: Ենթամշակույթ կարող է ձևավորել որոշակի երաժշտության ժանրը, ասպրեյակերպը, քաղաքական հայացքները և այլն: Սա չի ենթադրում, որ ենթամշակույթները պետք է ունենան բացասական գաղափարներ, փոխարենը կարող են ունենալ առավել արմատական և Եականորեն տարբերվող դրական արժեքներ: Սա երևույթ է, որն անխուսափելի է գերիշխող և տարածված մշակույթում, և ավելին, ենթամշակույթներն առավել շատ տարածում ունեն պատմականորեն ավելի հին մշակույթներում: Որքան հին է մշակույթն ու որքան ենթամշակույթներ կան հասարակությունում, այդքան զարգացած է տվյալ հասարակությունը, հետևաբար նաև՝ պետությունը: Ենթամշակույթները գոյություն ունեցել են և շարունակում են գոյություն ունենալ տարբեր հասարակություններում:

Օրինակ՝ վաղ շրջանի քրիստոնյաները ենթամշակույթ էին հռոմեական Կայսրության մեջ:

Եթե դոմինանտ կամ հիմնական մշակույթը պարունակում է որոշակի նյութական և հոգևոր արժեքներ, նորմեր կամ սիմվոլներ, որոնք էլ պահպանում են տվյալ հասարակության կարգավորվածությունը ապահովող հիմնական սկզբունքները, ապա ենթամշակույթները, կարելի է ասել, հավաքագրում են այն ամենը, ինչը դուրս է մնում կամ մնացել հիմնական մշակույթից, կամ հասարակության ինքնագիտակցությունը ձևավորող արժեքներից, միջոցներից: Ներքոնշյալ կարող ենք տեսնել տարբեր էքստերնալ մշակույթներ, ենթամշակույթներ կամ ենթամշակութայնության դրսևորումներ:

Համակարգչային գիկեր

Այս ենթամշակույթի հետևորդներն ապրում են համակարգչային նորարարություններով: Նրանք իրենց զգում են ինչպես ձուկը ջրում, երբ որևէ նորարարություն է ի հայտ գալիս: Այս ենթամշակույթի կրողներ կարող են լինել նաև SS ոլորտի մասնագետները, հաքերները և այլոք: Նրանք ծրագրային կոդի ու ցանցի աշխատանքի առանձնահատկությունների գիտակ են, ակտիվորեն դեմ են դուրս գալիս համացանցի քննադատությանը:

Պանկեր

Պանկերը պանկ-ռոքի հետևորդներն են ու երաժշտական ծագում ունեցող ենթամշակույթի կրողներ են: Պանկերը տարբերվում են քաղաղաքական հայացքներով, բայց հիմնականում նրանք հադիսանում են սոցիալական եվ առաջադեմ ուղղվածություն ունեցող գաղափարների աջակիցները: Նրանց միասնական ձգտումը սեփական անձի ազատությունն ու լիակատար անկախությունն է, իսկ գլխավոր սկզբունքներն են՝ « հույսը դնել միայն սեփական անձի վրա» եվ «ուղիղ գործել»:

Սթիմպանկեր

Այս ենթամշակույթի ներկայացուցիչները սովորաբար կրկնօրինակում են վիկտորիանական դարաշրջանը: Նրանք կրում են գրպանի ժամացույցներ, պաշտպանիչ ակնոցներ, կաշվե դիմակներ ու վերարկուներ, ցիլինդրներ, երկաթյա կոճակներով վերնաշապիկներ: Այս ենթամշակույթը նաև անվանում են DIY (Do it yourself-արա ինքը): Սթիմպանկ ենթամշակույթի ներկայացուցիչները տարբերվում են սովորական պանկերից ավելի ինտելեկտուալ ու խանդավառ լինելով: Նրանք ռոմանտիկ ու երազկոտ են, որոնք սիրում են գիտությունը, մշակույթը, մերժում են ժամանակակից փտող հասարակությունն ու դրա գաղափարները: Միևնույն ժամանակ նրանք խենթ են և ունեն «խելագար պրոֆեսորի» ոճ:

Դեկոտորա

Դեկոտորա բառը թարգմանվում է իբրև բեռնատար՝ զարդարված լամպերով: Ճապոնացիներն իրենց բեռնատարները վեր են ածում արվեստի գլուխգործոցների: Հենց այսպես էլ ի հայտ են գալիս բեռնատարներ, որոնք Լաս Վեգասի ու տրանսֆորմեր ռոբոտների խառնուրդ են հիշեցնում: Այս հետաքրքիր ազգը ևս մի օրիգինալ ենթամշակույթ ունի, որի ներկայացուցիչներն անում են ամենը՝ իրենց մեքենաներին հնարավորինս ավելի հետաքրքիր տեսք տալու համար: Այս ենթամշակույթը ծագեց շնորհիվ 1970-ականներին ցուցադրվող «Trucker» սերիալի:

Էմոներ

Էմո երիտասարդական ենթամշակույթի հետևորդները հարում են Էմո-ռոքին: Նրանց առանձնահատկությունն Էմոցիոնալությունն ու զգացմունքայնությունն է, փխրուն բնավորությունն ու դեպրեսիվությունը: Այս ենթամշակույթին հատուկ է նաև յուրահատուկ ոճ, որում գերակայում են սևն ու վարդագույնը:

Առավել կոնկրետ երաժշտության հիմքով ձևավորված ենթամշակութայնության դրսևորումնրից են

- Գոթեր՝ գոթիկ ռոքի և գոթիկ մետալի երկրպագուներ,
- Մետալիստներ՝ ծանր մետալի և նրա տեսակների երկրպագուներ,

- Ռաստամաններ՝ ռեգգիի երկրպագուներ,
- Ռիվետհեդներ՝ ինդուստրիալ ոճի երաժշտության երկրպագուներ,
- Ռեյվերներ՝ ռեյվի, պարային երաժշտության և դիսկոյի երկրպագուներ,
- Ռեպերներ՝ ռեպի և հիփհոփի երկրպագուներ,
- Տրադիցիոն սկինհեդներ՝ սկայի և ռեգգիի սիրողներ:

Ոճային ենթամշակույթները տարբերակվում են ըստ հագուստի ոճի և յուրահատուկ վարքագծի: Օրինակ կիբեր-գոթերը, մոդերնները, ստիլագաները, թեդի-բոյերը, ֆրիկերը:

Զաղաքական և աշխարհայացքային ենթամշակույթները տարբերակվում են ըստ հասարակական դիրքորոշման ու համոզմունքների, օրինակ անարխո-պանկերը, անտիֆաները, RASH-սկինհեդները (ռեպսկիները), SHARP-սկինհեդները, բիտսիկները, Նյու-Էջականները (new age), սթրեյթ-Էնջերները, հիպիները և այլն: Գաղափարական ուղղվածություններ են՝ անարխիզմը, սոցիալիզմը, կապիտալիզմը և այլն:

«Հակամշակույթի» հասկացությունը

Հակամշակույթը նույնպես կարելի է դիտարկել ենթամշակույթ, սակայն, ի տարբերություն ենթամշակույթի, ոչ թե միայն տարբերվում է ավանդական մշակույթից, այլև հակադրվում է նրա արժեքներին: Դոմինանտ մշակույթը, որին հակադրվում է հակամշակույթը, կարգավորում է հասարակության խորհրդանշային տիրույթի միայն որոշ մասը, այն չի կարող ընդգրկել երևույթների ամբողջ բազմազանությունը: մնացյալ դաշտը միմյանց միջև կիսում են ենթամշակույթներն ու հակամշակույթները, և երկուսի գոյությունն էլ կարևոր է: Եթե հակամշակույթն ունի կոնֆլիկտներ հիմնական մշակույթի հետ և հավակնում է վերցնել հիմնականը, ապա ենթամշակույթը չի հավակնում, փոխարենը՝ առավել տեսանելի է դառնում դոմինանտ մշակույթի կողքին:

Մշակութային հավասարակշռության կանոնը

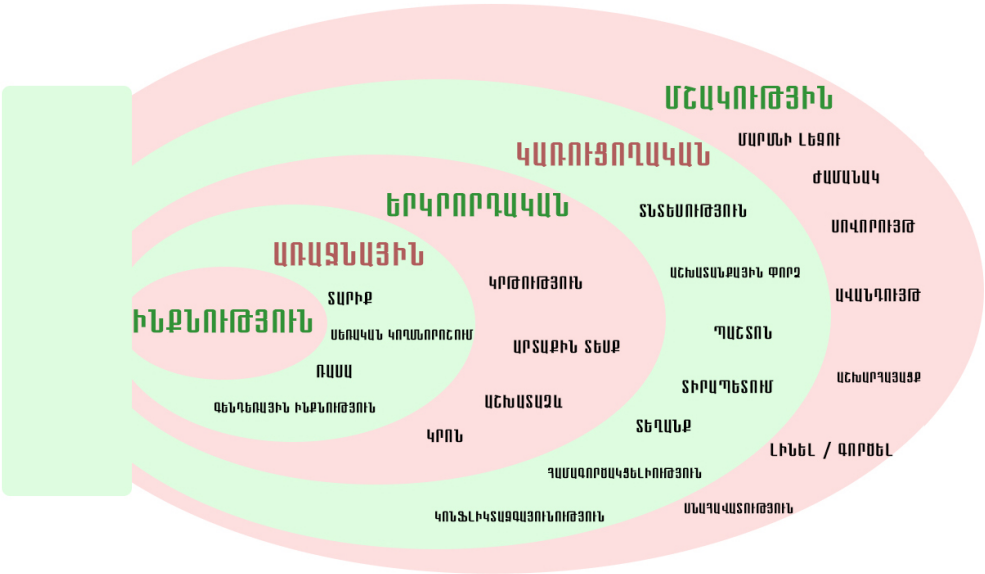
Հակամշակույթը չի կարող գոյություն ունենալ առանց հիմնական մշակույթի և գոյություն չունի նաև հիմնական մշակույթ առանց ռեգեսիվ/հակա մշակույթների: Հիմնամշակույթը և հակամշակույթը փոխլրացնող են, փոխկապակցված, և կազմում են մեկ ամբողջություն:

Խոսելով ենթամշակույթների մասին, կարևոր է տարբերակել առաջնային կարևոր բնութագրերը, որոնցով մարդիկ նույնականանում են և ճանաչվում են: Օրինակ տարիքը, ռասան, էթնիկ պատկանելիությունը, ազգությունը, հաշմանդամությունը, ունակությունները: Այնուհետև երկրորդական հատկանիշները, որոնք են օրինակ՝ ոճը, հավատքը, մարդու կեցության աշխարհագրական դիրքը աշխատանքը կամ աշխատատեղը, կրթությունը, լեզուն

արտաքին տեսքը, աշխատանքը կամ աշխատառճը, կրթությունը և այլն, որոնք ձևավորվում և պահանջվում են կյանքի փորձի ընթացքում:

Այլ ճանաչողական հատկանիշներից են աշխատանքային ոլորտը, մասնագիտացման մակարդակը, կազմակերպությունում մարդու դերակատարումը, այս թվում նաև պաշտոնը, աշխատանքային փորձը, մարդու տարբեր ոլորտներում ինտեգրման ձգտումը, և ինֆորմացիայի տիրապետման մակարդակը, մարդու համագործակցելիությունը, ճկունությունը, կոնֆլիկտայնությունը և կոնֆլիկտազգայնությունը, միմիկաները կամ մարմնի լեզուն, ֆիզիկական ուժը կամ անկարողությունը և այլն: Այս ամենը կարող են նկարագրել բազմազանությունը աշխատավայրում, քաղաքականության մեջ, կենցաղում և այլուր:

Եթե հասարակությունը, ընդհանուր վերցրած, պատկերացնենք որպես փախկապակցված դիրքերի աստիճանականություն, ապա ենթամշակույթը կհայտնվի դիրքերի արանքում, այսինքն՝ հասարակությունից դուրս: Էքստերնալ (օտար, դուրս մնացած) մշակույթի տիրույթը ներառում է բազմաթիվ տարբեր ենթամշակույթներ՝ քրեական, բոհեմային, երիտասարդական և այլն: Դրանք էքստերնալ են այն չափով, որով նրանց ներքին արժեքները հակադրված են այսպես կոչված «ընդունված» արժեքներին:

Տարբերվող ազգային ինքնություն ունեցող անձիք

Մարդիկ կարող են լինել մի քանի ինքնությունների կրողներ: Օրինակ՝ կարող են հարել ֆեմինիստական շարժմանը, լինել վեգան, կենդանիների իրավունքների

պաշտպան, նույնասեռական, բնապահպան, ունենալ հաշմանդամություն և ունենալ գիտությունների թեկնածուի որևէ մասնագիտական աստիճան: Միաժամանակ, անձը կարող է ապրել Լիտվայում և աշխատել կառավարական որևէ մարմնում, որպես քարտուղար: Այս ամենին զուգահեռ մարդիկ կարող են լինել տարբեր ազգությունների ներկայացուցիչներ: Վերցնենք Հայաստանը: Աշխարհի մենոթեթևիկ պետություններից մեկում՝ Հայաստանում ապրում են հիմնականում ազգությամբ հայ մարդիկ: Այս երկրում կողք-կողքի ապրում ենք նաև հրեաներ, հույներ, եզդիներ, ասորիներ, ռուսներ և այլն:

Եզդիներ

Նրանք ունեն իրենց ավանդույթներն ու հավատալիքները, իրենց արժեքներն ու համոզմունքները: Եզդիների աստվածը Խուդեն է, որը համարվում է տիեզերքի արարիչը: Եզդիական կրոնում չկա երկաստվածություն, այսինքն չկան բարու և չարի աստվածներ: Հայաստանն աշխարհում առաջին երկիրն էր, որտեղ եզդիներին թույլատրվեց սրբատեղի ունենալ, 2013 թ-ին: Եզդիները ունեն մի հետաքրքիր ավանդույթ, որը կոչվում է բսկ: Բսկը երեխայի մազերը առաջին անգամ կտրելու արարողությունն է շեյխի կողմից: Ծնողները իրավունք չունեն առաջին անգամ կտրել երեխայի մազերը: Շեյխը աղոթքով կտրում է երեխայի մազերից մի փուկ: Եզդիները մինչ օրս պահպանել են այս ավանդույթը, և շատ եզդիների տանն անց է կացվում այս արարողակարգը: Եզդիներն ունեն նաև իրենց արգելքները՝ Նրանց արգելվում է վարագի միս ուտել, չորեքշաբթի օրը լողանալ և սափրվել, ինչպես նաև արգելվում է կապույտ գույնը:

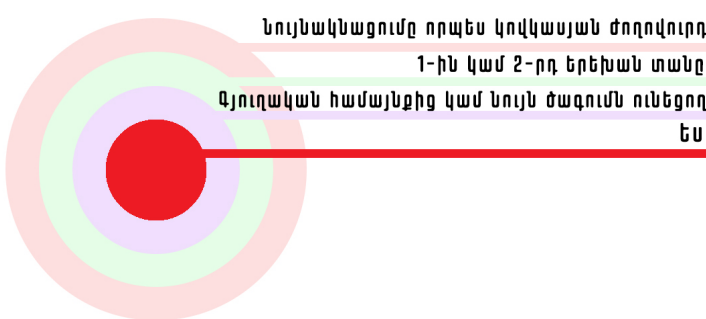
Մոլդկաններ

Մոլդկանները ռուս քրիստոնյաներ են, սակայն չեն ընդունում խաչը, սրբապատկերների պաշտամունքը և ճոխ եկեղեցական արարողությունները: Մոլդկաններն ունեն իրենց ուրույն գենդերային արտահայտումը: Օրինակ՝ տղաների դեպքում մորուք պահելը կապված է որոշակի հոգևոր աճի հետ: Եթե դուք հանդիպում եք մորուքով մոլդկան տղայի, ապա կարելի է ենթադրել, որ նա հասել է իր ներքին ու արտաքին ներդաշնակությանը: Մոլդկանները ամուսնանում են միայն մոլդկանների հետ: Նրանց մոտ ամուսնալուծություններն արգելվում են, դե իսկ գերդաստանի իշխանությունը պատկանում է ընտանիքի մեծ մորը, իսկ Նրա մահից հետո Նրա դերը ստանձնում է մեծ հարսը:

Հրեաներ

Հրեաները Հայաստանում ապրում են անհիշելի ժամանակներից, սակայն որպես համայնք ձևավորվել են 1991թ-ին: Հրեաների տները նկատելի են դառնում դռան վրա փակցված մեզուզայից, որի մեջ ձեռագիր փաթույթ է դրված: Այս ավանդույթը գալիս է Եգիպտոսից, երբ Աստված հրամայեց, որ հրեաները արյունով նշան անեն իրենց դռան վրա: Հրեաներն ունեն նաև իրենց սուրբ հացը՝ մացան, որն ուտում են միայն զատիկի օրերին: Մացա բառը նշանակում է քամած, կամ զուրկ խոնավությունից:

Անձի բազմազանության կրողներն են և ունեն մի շարք ընդհանրություններ այլոց հետ: Սա բազմազանության մեջ անձանց փոխկապակցվածությունն է, որի շնորհիվ ձևավորվում են մարդկանց և կենդանիների փոխհարաբերությունները: Մարդիկ տարբեր են և ունեն տարբեր ցանկություններ, զգացումներ, սակայն բոլորն իրացնում են մարդու հիմնարար իրավունքները:

ԻՄԱՆԱԼՈՎ ՄԵՋ

Մեզնից յուրաքանչյուրն ունի իր բազմազանության քարտեզը: Բազմազանությունը զործընթաց է, որի շարունակությունը կարող ենք ապահովել:

ԻՆՅՈՒՆ Ե Մշակութային բազմազանությունը «լավ երևույթ»

Մշակույթն այն ոսպնյակն է, որով մենք գնահատում ենք մեր շրջապատը. մեր մշակույթի միջոցով մենք գնահատում ենք, թե ինչն է պատշաճ, կամ ոչ պատշաճ, ընդունելի կամ անընդունելի: Եթե մենք առնչվում ենք մեկ այլ մշակույթի հետ, որը տարբերվում է մեր սեփականից, մենք կարող ենք ունենալ մշակութային ցնցում (շոկ) և ապակողմորոշվել, երբ շփվում ենք հիմնովին այլ մշակույթի հետ:

Մարդիկ, բնականաբար, օգտագործում են իրենց սեփական մշակույթը, որպես նմուշ՝ դատելու այլ մշակույթները, այնուամենայնիվ, քննադատությունը կարող է հասնել այն մակարդակի, որ մարդիկ սկսեն խտրական վերբերմունք ցուցաբերել այլոց հանդեպ, որոնց «գոյատևելու եղանակները» տարբերվում են իրենց իմացածից, և ըստ էության, մենք հակված ենք վախենալ այն ամենից, ինչը մենք չենք հասկանում:

Մշակութային բազմազանությունը կարևոր է, քանի որ մեր երկիրը, աշխատավայրերը և դպրոցները կարող են բաղկացած լինել տարբեր մշակութային, ռասայական, էթնիկ և այլ հատկանիշներ ունեցող անձանց խմբերից: Սակայն սկզբում մենք պետք է ունենանք միմյանց հասկանալու որոշակի գիտակցություն, ընկալելիություն, սովորություն, որպեսզի համագործակցությունն ավելի դյուրին ընթանա: Այլ մշակույթների ուսումնասիրությունն օգնում է մեզ հասկանալ աշխարհում գոյություն ունեցող տարբեր տեսակետներն ու աշխարհայացքները և օգնում է թոթափել բացասական կարծրատիպերն ու անձնական կողմնակալ վերաբերմունքն այլ խմբերի նկատմամբ:

Բացի այդ, մշակութային բազմազանությունն օգնում է մեզ ճանաչել և հարգել «ապրելու ուղիները», որոնք պարտադիր չէ, որ լինեն մեր սեփականը, այնպես որ, երբ մենք շփվում ենք ուրիշների հետ, կարող ենք կառուցել կամուրջներ՝ վստահելու, հարգելու և հասկանալու համար մշակութային բազմազանությունը:

Ավելին, այս բազմազանությունը մեր երկիրը դարձնում է ավելի հետաքրքիր, քանի որ տարբեր մշակույթների մարդիկ մեզ ծանոթացնում են մտածողության նոր տարբերակների, որևէ օտար լեզվի, նոր գիտելիքների և նոր փորձի հետ:

Որքան բազմազան է հասարակությունը, այնքան զարգացած է այն:

Արժեքներ, որոնք անփոփոխ են

Կարևոր է բարձրացնել այլ մշակույթների մասին մեր պատկերացումների մակարդակը՝ շփվելով մարդկանց հետ, որոնք մեր սեփական մշակույթի ներկայացուցիչ չեն հանդիսանում: Նշանակալից հարաբերությունները կարող են երբեք չզարգանալ՝ պարզապես ոչ բավարար հասկացված լինելու պատճառով: Խոսելով մարդկանց ինքնությունների, արժեքների, համոզմունքների և այլ հատկանիշների մասին, պետք գիտակցել, որ կան հատկանիշներ, որոնք փոփոխությունն անհնար է: Օրինակ ազգությունը, սեռականությունը, հաճախ նաև հավատալիքները և այլն: Օրինակ մարդու սեռական ուղվածությունը (հետերոսեքսուալություն, երկսեռականություն և նույնասեռականություն), վաղուց ապացուցված է, որ ենթակա չէ փոփոխման, քանի որ գոյություն ունի կոնսենսուս, համաձայն որի չի կարելի բուժել այն, ինչը չի ճանաչվում հիվանդություն: Ամերիկյան Հոգեբուժական Ասոցիացիան 1973թ-ին նույնասեռականությունը դադարեց համարվել հիվանդություն: Իսկ 1990 թ-ին նման որոշում ընդունվեց Առողջապահության Համաշխարային Կազմակերպության կողմից: Հոմոֆոբիան, ճիշտ հակառակը, ավելի հաճախ է հայտնվում գիտնականների ուշադրության կենտրոնում, որոնք ձգտում են պարզել և հասկանալ այս երևույթի ծագումը: Ամերիկացի կլինիկական հոգեբան Ջորջ Վայսբերգը նախորդ դարի 70-ական թվականներին առաջարկել է այս եզրույթը և տվել հետևյալ սահմանումը հոմոֆոբիայի մասին. «նույնասեռականներին մոտ լինելու, նրանց հետ շփման վախ, իսկ վերջիններիս դեպքում՝ հակակրանք սեփական անձի հանդեպ»:

Բրիտանական հանրագիտարանը հոմոֆոբիան սահմանում է որպես մշակույթով պայմանավորված վախ կամ կանխակալ կարծիք՝ ընդդեմ LGBS՝ անձանց, որոնք կարող են ի հայտ գալ իրավունքների սահմանափակումներում, կամ, ծայրահեղ դեպքում, նրանց նկատմամբ ծաղրանքի և բռնության ձևով: Հանրագիտարանում նշվում է, որ չնայած տերմինը իր կազմում ունի «ֆոբիա» բառը, որը կիրառվում է իռացիոնալ վախերի նկարագրման համար, այս դեպքում խոսքը բացասական դրույթի մասին է, սկսած թեթև անբարյացկամությունից և վերջացած՝ ամբողջական զգվանքից, բռնությունից, ատելությունից այն մարդկանց նկատմամբ, որոնց սեռական տեսանկյունից գրավում են նույն սեռի, կամ երկու սեռերին պատկանող մարդիկ: Ընդգծվում է, որ հոմոֆոբիան հանդիսանում է մշակույթով պայմանավորված ռեակցիա, և LGBS՝ անձանց նկատմամբ վերաբերմունքը կարող է էապես տարբերվել տարբեր մշակույթներում և ժամանակահատվածներում: Օքսֆորդի բառարանը տալիս է հետևյալ սահմանումը.

«Հոմոֆոբիան LQAPՏԶ+ անձանց նկատմամբ զգվանք կամ բացասական նախատրամդրվածությունն է»:

Հոմոֆոբիան LQAPՏԶ+ անձանց ինքությունների դրսևորումների և դրա հետ կապված զանազան հասարակական երևույթների հանդեպ բացասական վերաբերմունքի ձև է, այն Եվրախորհրդարանի միջազգային պաշտոնական փաստաթղթերում դասվում է նույն շարքին, ինչ և ռասիզմը (ցեղապաշտություն) , քսենոֆոբիան (այլատյացություն), հակասեմիտիզմը (հակասեմականություն) և սեքսիզմը (սեռապաշտություն):

Հոմոֆոբիան և մշակույթի գործոնը

Սոցիալական և մշակութային գործոնները հզոր ազդեցություն են ունենում անձի ձևավորման վրա: Հոմոֆոբիան չի հանդիսանում մարդու ի ծնե հատկություն, այն ձեռք է բերվում արտաքին աշխարհից: Պատրիկ Գրեյսոնը, որը Թենեսիի համալսարանում հոգեբանության պրոֆեսոր է, իր հետազոտությունների արդյունքում պարզել է, որ հոմոֆոբիան կապ ունի նաև կարծրատիպերի հետ: Հետազոտության շրջանակներում, առանձնացնելով LQAPՏԶ+ անձանց մասին պատկերացումների չորս դասակարգում, հարցումների միջոցով արձանագրել է, որ ամերիկացի ուսանողների մեծամասնությունը համաձայն է այն պնդմանը, որ մարդիկ ծնվում են իրենց սեռական ուղվածությամբ: Այս կետի հետ համակարծիք են եղել հարցմանը մասնակցող բոլոր տեսակ սեռական ուղվածություն ունեցող անձիք:

Մյուս երեք կետերից էին, այս մտքերը միևնույն սեռական խմբին պատկանող բոլոր մարդիկ նման են իրար, անձը կարող է պատկանել միայն մեկ սեռական խմբի, եթե դուք ծանոթանում եք խմբից որևէ մեկի հետ, դուք իմանում եք ողջ խմբի մասին: Սակայն, մյուս երեք պնդման հետ համաձայն անձանց մոտ նկատվել է բացասական վերաբերմունք՝ LQAPՏԶ+ նկատմամբ:

Գրեյսոնը այս երևույթն անվանում է մարդկանց գիտակցության «ենթադրյալ նախապատվություն», որն իրենց օգնում է ընդունել որոշակի կարծրատիպեր:

Նա գտնում է, որ կրթությունն ու իրազեկվածությունը հանդիսանում են ամենահուսալի միջոցները մարդկանց միջև հարաբերություններում նման կարծրատիպերը հաղթահարելու համար, ինչը կարող է հանգեցնել հոմոֆոբիայի նվազեցմանը:

Փոխզենդեր անձիք տրանսզենդերություն

Բոլոր հասարակություններում կան գերնդերային արտահայտումների մասին տարածված, «ընդունված» և հիմնական պատկերացումներ: Սովորաբար հասարակությունը տարածված երկու սեռերին դասակարգում է արական և իգական գենդերային ինքնությունների միջև: Այսիպիսով, ինչ է գենդերը կամ գենդերային ինքնարտահայտումը:

Գենդերը մարդկանց առնականության և կանացիության ներքին ընկալումն է և փորձը, նաև հասարակական կառուցվածքը, որտեղ սահմանվում են որոշակի վարքագծեր տղամարդկանց և կանանց դերերի համար՝ կախված պատմությունից, հասարակություններից, մշակույթներից և դասակարգերից: Գենդերը կապված է հասարակության ակնկալիքների հետ և լոկ կենսաբանական հարց չէ:

Տարբեր հասարակություններում, մշակույթներում գենդերային դերերի մասին պատկերացումները կարող են լիովին տարբերվել: Գենդերի մասին գիտությունը զարգացում ապրես բոլորովին վերջերս, ԼԳԲՏԶ+ անձանց իրավունքների պաշտպանության և ֆեմինիստական շարժմանը զուգընթաց և սկսեցին իրականացվել մի շարք հետազոտություններ գենդերային դերերի վերաբերյալ: Պարզ դարձավ, որ մարդու գենդերային ինքնարտահայտումները էականորեն տարբեր են աշխարհի տարբեր մասերում: Ասիական ժողովուրդներն, իրենց գենդերային ինքնության դրսևորումներով լիովին տարբերվում են եվրոպական կամ ամերիկյան դրսևորումներից, Նույն կերպ, օրինակ չինացիների ինքնարտահայտումը հայերից: Արդեն կարող ենք կռահել, որ գենդերային արտահայտումը կապված է ազգությունից, հետևաբար նաև մշակույթներից:

Սակայն, կան մարդիկ, որոնք բացարձակ կամ կիսով չափ չեն ենթարկվում հասարակության գենդերային պատկերացումներին: Այս մարդիկ շատ դեպքերում դուրս են մղվում հիմնամշակույթից, որն էլ իր մեջ ներառում է նաև տվյալ հասարակությունում արմատացած գենդերային պատկերացումները: Ավելին, կան մարդիկ, որոնք հանդես են գալիս հակառակ գենդերային ինքնությամբ: Հասարակության մեջ այս երևույթը կոչվում է տրանսգենդերություն, կամ փոխգենդերություն: Հասարակության գենդերային պատկերացումներին (արական և իգական) չհամապատասխանող բնակչության վերաբերյալ մշակութային իրազեկվածության բացակայության արդյունքում տրանսգենդեր անձինք հասարակական որևէ ոլորտ լիարժեք մուտք գործելիս գրեթե միշտ բախվում են զգալի խոչընդոտների, խտրական դրսևորումների, կարծրատիպային մոտեցման, ոտնձգությունների և բռնության: Մշակութային իրազեկվածությունը վերաբերում է բազմազան բնակչությանը հասկանալու, հաղորդակցվելու և արդյունավետ փոխազդելու ունակությանը, և այն կարելի է չափել տեղեկացվածության, վերաբերմունքի, գիտելիքների, հմտությունների, վարքագծի, քաղաքականության, ընթացակարգերի և կազմակերպչական համակարգերի միջոցով:

Ինչպես արդեն նշել ենք, մշակութային խմբերը կարող են ներառել այն մարդկանց, որոնք կիսում են ռասայական և էթնիկական պատկանելությունները, լեզուն, սերունդը, աշխարհագրական բնակավայրը, սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակը, ֆիզիկական կարողությունները կամ սահմանափակումները, սեռը, սեռական ուղվածությունը, գենդերային ինքնությունն ու արտահայտվածությունը և այլ բնութագրեր, և դրանք կարող են լինել բնակչության խմբեր, որոնք կիսում են մշակութային սպասումների և ակնկալիքների սահմանված մի շարք: Փոխգենդեր անձանց մշակութային իրավահավասարությունն անհրաժեշտ է առողջապահական, սոցիալական ծառայության, իրավական, կրթության և զբաղվածության բարելավման համար:

Ցանկություն կա շոշափել մի շատ կարևոր, սակայն քիչ քննարկվող թեմա, որը էական է փոխգեղեր անձանց համար, այն է աշխատանք գտնելու խնդիրը: Երևի թե գոյություն չունի որևէ փոխգեղեր անձ, որը գոնե մեկ անգամ չի բախվել աշխատանք գտնելու խնդրին, կամ աշխատանքից հեռացվելու վտանգին, եթե ինչ-որ մեկին հայտնի դառնա իր փոխգեղեր լինելու փաստը: Սակայն բարձրաձայնել այս խնդիրը, խոսել այս մասին և որևէ քայլ նախաձեռնել այս ոլորտում գրեթե ընդունված չէ:

ԼԳԲ(նույնասեռական և երկսեռական անձնանց) համայնքը չունի նույնքան լուրջ խնդիրներ կապված աշխատանքի հետ: Սեփական սեռական ուղղվածությունը հմտորեն կոծկելու դեպքում, ԼԳԲ համայնքի մեծամասնությունը ընդունվում է որպես ցիպգեղեր, ինչը հնարավորություն է տալիս աճել և զարգանալ որպես մասնագետ: Ինչ վերաբերում է փոխգեղեր անձանց, ապա նրանց խնդիրները սկսվում են աշխատանքի ընդունման առաջին իսկ պահից:

Փոխգեղեր անձի համար անտանելի դժվար է թաքցնել սեփական դեմքը դիմակի տակ, թաքցնել իր ինքնությունը: Հիմնականում նրանք լքում են աշխատանքը, գնում դեպի անորոշություն, քանի որ բախվում են խտրականության և գործընկերների կողմից «բացահայտման» փորձերի: Ահա այստեղից էլ սկիզբ են առնում խնդիրները, եթե անձն արդեն սկսել է տրանսգենդերային անցումը, իսկ սեռափոխության դեպքում նաև անհրաժեշտ են դեղորայք, վիրահատական միջամտություն, փաստաթղթերի ձևակերպում և այս ամենի համար գումար: Յուրաքանչյուրը գոյատևում է յուրովի, և ցավոք կին տրանսգենդերների գերակշռող մասը գումար հայթայթելու համար զբաղվում է սեքս-աշխատանքով, ինչը շատ հաճախ գիտակցված ընտրություն չէ, այլ զուտ անհուսալի իրավիճակին հաջորդող քայլ, քանի որ տրանսգենդեր կնոջ համար դժվար է ձուլվել մասային, արտաքին փոփոխությունները մատնում են, իսկ համընդհանուր մերժումը վերածվում է ագրեսիայի, բռնության և նույնիսկ ավարտվում սպանությամբ: Նմանատիպ պատմությունների ևս մեկ հանգուցալուծում, երբ վերոնշյալ անձը չգտնելով գոյություն պահպանելու որևէ միջոց դիմում է ինքնասպանության: Հիմնականում զրկված լինելով սովորելու և կրթվելու հնարավորությունից, տրանսգենդեր անձինք դադարում են հավատալ սեփական ուժերին, հնարավորություններին: Շրջապատում նրանք տեսնում են միայն սահմանափակումներ և իրենք էլ փորձում են տեղավորվել որևէ սահմանափակ տարածքում: Որպես ստեղծված իրավիճակից ելք կարելի է ակնկալել ԼԳԲ համայնքի աջակցությունը, որը կարող է կազմակերպել գործազուրկ տրանսգենդեր անձանց մասնագիտական կրթության, վերապատրաստման դասընթացներ:

Անհրաժեշտ է, որ հասարակությունն ընդունի և ընկալի տրանսգենդեր անձանց, ցուցաբերի տոլերանտություն, ստեղծված լինեն ադեկվատ պայմաններ և հավասար հնարավորություններ:

Ի՞նչ է հանդուրժողականությունը

«Տարբերությունները հանդուրժողականությունը դարձնում են անհրաժեշտ, իսկ հանդուրժողականությունը դարձնում է տարբերությունները հնարավոր»: Մ. Վալզեր

Հանդուրժողականությունը ներդաշնակություն է բազմազանության մեջ, որը ենթադրում է այլ կենսակերպի, վարքագծի, գաղափարների, կարծիքների ու աշխարհայացքի, զգացմունքների ու հավատալիքների հանդեպ հարգալից վերաբերմունք: Այն հասարակական արժեք է, որի էությունը նրանում է, որ մարդը վտանգ չի տեսնում իրենից տարբերվող մարդկանց մեջ:

Հանդուրժողականությունը մշակութային բազմազանության համատեքստում ընկալվում է որպես էական պայման և միջոց ներդաշնակ համակեցության ապահովման համար: Հանդուրժողականություն հասկացությունը անմիջականորեն կապված է բազմազանություն հասկացության հետ, որի մասին նշված է, օրինակ, 1945թ. ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի Սահմանադրության մեջ որպես մշակութային բազմազանություն (Cultural Diversity): (UNESCO, 1945, art. 1.2). Ներկայումս այդ եզրույթի իմաստը ենթարկվել է փոփոխության՝ անցում կատարելով զուտ մշակույթների միջև տարբերությունները ճանաչելուց դեպի մշակույթների հավասարություն և մշակութային ինքնարտահայտման բազմազանություն:

Ֆրանսիացի փիլիսոփա Պ. Բեյլն առաջիններից էր, որ հստակ ձևակերպում տվեց հանդուրժողականությանը, որի համաձայն անթույլատրելի էր համարում հետապնդումներն այլախոհների նկատմամբ, անթույլատրելի են այն բոլոր արարքները, որոնք վիրավորում են այլ մարդկանց զգացմունքները՝ անկախ այն հանգամանքից մենք հավանում ենք այդ հայացքները, թե ոչ:

Այս պարագայում չենք կարող չիիշել հայտնի գերմանացի փիլիսոփա Հեգելի դիալեկտիկական սկզբունքը, համաձայն որի հակասություններն են շարժում աշխարհը: Եթե հասարակության մեջ բացառվի այլախոհությունը, անհանդուրժողական ու թշնամական վերաբերմունք որդեգրվի մեծամասնության կողմից յուրաքանչյուր այլախոհի նկատմամբ, ապա այդ հասարակության մեջ կխախտվի հավասարակշռությունը և հնարավոր չի լինի առաջընթացն ու նորարարությունը:

Հանդուրժողականությունը անձի հատկանիշ է, որի միջոցով նա վերաբերմունք է ցույց տալիս այս կամ այն երևույթի նկատմամբ՝ առաջնորդվելով իր արժեքներով, բարոյականությամբ, դաստիարակությամբ ու մշակույթով:

Լինել հանդուրժողական չի նշանակում ապրել այն նույն արժեքներով ու կենսակերպով ինչ հասարակության այլ անդամները, այլ ուղղակի ընդունել այն ձևն ու կենսակերպը, որը տարբերվում է սեփականից: Եթե ավանդական կամ հիմնական հասարակության մեջ հանդուրժողականությունն առավելապես վերաբերում էր համոզմունքներին ու գաղափարներին, ապա ժամանակակից իրականության մեջ կիզակետում են գտնվում ռասայական, գենդերային, էթնիկական, կրոնական և այլ խնդիրները: Հանդուրժողականությունն ընկալվում է որպես այն փաստի ընդունում, որ մարդիկ և նրանց ինքնարտահայտման ձևերն ի սկզբանե, բնականոն կերպով բազմազան են:

Կրոնական հանդուրժողականությունը չի ենթադրում սեփական կրոնական հայացքներից հրաժարում, այլ հարգանք այլոց կրոնական հայացքների, արժեքների, արժեհամակարգերի, իրավունքների նկատմամբ, որոնք տարբեր-

-վում են սեփական հայացքներից, արժեքներից, արժեհամակարգերից ու իրավունքներից: Այլոց կրոնական հայացքների նկատմամբ հարգանքը հիմնված է ոչ թե այն համոզմունքի վրա, որ նրանց կրոնական հայացքները ճիշտ են, այլ նրա, որ յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի ունենալ անկախ կրոնական հայացքներ՝ անկախ նրանից, թե դրանք ճշմարիտ ենք համարում, թե՛ ոչ: Հանդուրժողականությունն ընկած է ժամանակակից աշխարհի խաղաղ գոյակցության, բազմամշակութային հանրույթների համերաշխ համագոյակցության, կրոնական բազմազանության, բազմախոհության ու երկխոսության հիմքում:

ՀՀ-ում բնակվող լեւոնիկները, գեյերը, երկսեռականները և փոխգենդերներն իրենց ամենօրյա կյանքում բախվում են այն փաստի հետ, որ նույնավախությունը (հոմոֆոբիան) թե ընդհանուր հասարակական, թե ինստիտուցիոնալ մակարդակներում բավականին խորն է ու արմատացած: Պետական իշխանությունը, գերիշխող մշակութային ազդեցությունը և ազգային ինքնությունը շեշտադրող քաղաքական ուժերը ու հոգևորականները չեն ստեղծում հնարավորություն ճանաչելու ՍՈՒԳԻ առումով բազմազանությունը: ԼԳԵՓԶ+ անձանց, նրանց կարիքների, փոխհարաբերությունների և կենսակերպի վերաբերյալ օբյեկտիվ տեղեկատվության պակասը ստեղծում է «պարարտ հող» նրանց պիտակավորելու և նրանց նկատմամբ անհանդուրժողականության համար:

Հանդուրժողականությունը այլի, ուրիշի՝ օրենքին չհակասող կարծիքի, տեսակետի, վարքագծի նկատմամբ անխտրական վերաբերմունքն է, որը դրսևորվում է անհատական, խմբային-համայնքային, հասարակական մակարդակներում:

Այն ենթադրում է բազմազանության ընդունումը և մարդու կարողությունը ճանաչելու սեփական վախերը, օբյեկտիվորեն գնահատելու իր վերաբերմունքն այն մարդկանց նկատմամբ, որոնք իրենց մշակութային, որոշակի բնութագրիչներով տարբերվում են իրենցից: Այնտեղ, ուր կան մշակութային տարբերություններ անհատների, սոցիալական խմբերի, համայնքների միջև, հանդուրժողականությունը դառնում է կարևոր նախապայմաններից մեկը խաղաղ համակեցության և առողջ քաղաքացիական հասարակության ձևավորման համար:

Մեծամասամբ մոնոէթնիկ և մոնոկրոն հասարակության մեջ բարդ խնդիր է այլոց հանդեպ հանդուրժողականությունն ձևավորելը, հատկապես եթե քիչ կամ աղավաղված գիտելիք կա: Կրթական համակարգը և կրթական կազմակերպությունները նշանակալի դեր են խաղում հանդուրժողականության հետ կապված հարցում:

Ինչպե՞ս կարող եք աջակցել մշակութային բազմազանությանը:

Խուսափեք ուրիշներին պարտադրել այնպիսի արժեքներ, որոնք կարող են հակասական լինել, կամ չհամապատասխանել այն մշակույթներին, որոնք տարբերվում են մեր սեփական մշակույթից:

Երբ շփվում եք այլ անձանց հետ, որոնք չեն տիրապետում ձեր մայրենի լեզվին, գիտակցեք, որ լեզվի իմացության իրենց սահմանափակումները ոչ մի կերպ չեն արտացոլում նրանց մտավոր, կամ ինտելեկտուալ գործունեության մակարդակը:

Ընդունել ու հասկանալ, որ օժանդակող մասնագիտության մեջ ներառվող գաղափարները, ինչպիսին են ընտանիքը, գենդերային դերերը, հոգևորը և հուզական բարեկեցությունը շատ բազմազան են տարբեր մշակույթներում և ազդում են վարքի վրա:

Աշխատատեղում, կրթական միջավայրում, և/կամ կլինիկական միջավայրում հանդես եկեք հոգուտ այն կյուբերի, որոնք ներկայացնում են տարբեր մշակութային խմբեր տեղի համայնքում, կամ ընդհանրապես հասարակության մեջ:

Պատշաճ ձևով միջամտեք, երբ նկատում եք մշակութային անսրբանկատության, կողմնակալության կամ նախապաշարմունքների դրսևորման վարքագիծ:

Զեզանից տարբերվող մարդկանց ու գաղափարների նկատմամբ եղեք լսելու ունակ, հանդուրժող ու բարեհամբույր:

Մշակութային բազմազանության հիմքում ընկած է այն գաղափարը, որ յուրաքանչյուր անձ կարող է ավելի ընդլայնված հասարակության մեջ եզակի ու դրական ներդրում անել ոչ թե չնայած այն հանգամանքին, որ տարբերվում է, այլ հենց տարբեր լինելու շնորհիվ:

Պատկերացրեք մի վայր, որտեղ բազմազանությունը ճանաչվում ու հարգվում է, տարբեր մշակութային գաղափարներն ընդունվում ու գնահատվում են, բոլոր խմբերի ներդրումները խրախուսվում են, մարդիկ հնարավորություն ունեն դրսևորելու իրենց ողջ ներուժը, ավելին՝ չեն թաքցվում այդ տարբերությունները:

<<Բազմազանությունը մեր միակ ընդհանրությունն է: Դրսևորեք այն ամեն օր>>:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՃԱՆԿ

1. Առողջապահական համաշխարհային կազմակերպություն (<https://www.who.int/>)
2. ՓԻՆԶ Արմենիա իրվապաշտպան ԶԿ (www.pinkarmenia.org)
3. Օքսֆորդի բացատրական բառարան (<https://www.oed.com/>)
4. TSQ “Cultural Competency” (<https://read.dukeupress.edu/tsq>)
5. What does cultural diverse mean. (<https://www.partnershipinternational.ie/>)
6. What is cultural diversity. (<https://www.purdueglobal.edu/>)
7. « Եվրասիա Համագործակցության հիմնադրամ», «Ժողականությունը Հայաստանում այսօր · կրոնական հանդուրժողականության հեռանկարները», Երևան 2012
8. Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունները (https://www.armgeo.am/ethnic_minorities_of_armenia/)
9. Հայերեն Վիկիպեդիա

Արտասահմանյան գեղարվեստական գրականություն

1. Լեզու Մակմիլի եվ Ջիլիան Մակեյնի՝ « Խնդրում եմ սպանիր ինձ »,
2. Մայքլ Թերներ՝ « Ճանր ռոքի խորհրդանիշը »,
3. Ջոն Կինգ՝ « Մարդկային պանկը »,
4. Հենրի Ռոլինգ՝ « Երկաթ »,
5. Ջո Մենո՝ « Ձայնը բարձրացրու »,
6. Կշիշտով Վարգա՝ « Տեկիլա »

Մարտիրոս Սարյան «Երեւանի խաչքար»

DIVERCITY
Բազմազանություն

«Բազմազանություն» Սոցիալ-Մշակութային, Մարդասիրական ՀԿ